

Regionálne voľby na Slovensku: dôvody pre a proti pesimizmu

Môj príspevok bude zložený zo vstupnej úvahy a potom zo záverečnej analýzy jednej udalosti, ktorá bola dosiaľ nasvietená iba z jedného uhla a tak bola aj interpretovaná.

Na "začiatku" bola na Slovensku slabá podpora zo strany obyvateľstva pre hlbšie, systémové zmeny a tiež základný konflikt vnútri politických elít ohľadom smerovania k liberálnej demokracii alebo k neliberálnej demokracii. Smerovanie k neliberálnej demokracii bolo vždy zastavené širokou koalíciou, ktorá je z povahy vecí nepružná ("balíček '99", reforma verejnej správy ai.). Veľký podiel ľudí definujúcich sa ako losers bol na Slovensku v 90. rokoch kombinovaný s ich pomerne vysokou politickou mobilizáciou, a to aj vďaka tomu, že politické náklonnosti na úrovni obyvateľstva sa vzťahovali skôr k "identitám", než k (ekonomickým) záujmom.

Aj z toho zdráhania sa, aj z rozštiepených elít, aj z toho dominantného typu politického konfliktu a z nepružných koalícií ako jediných alternatív neliberálneho smerovania sa zrodilo to, čo bolo pre náš účel nazvané "pesimizmom".

Nie som si istý, či "pesimizmus" dostatočne vystihuje povahu problému. Mnohým prípadom ľahkovážneho investovania by hlboký pesimizmus predsa zabránil. Rozšírená všeobecná nedôvera sa snúbi s ľahkovážnou dôverčivosťou. Neraz ide zasa o určité cykly priveľkých očakávaní "čarovného prútika" a nevyhnutných sklamaní v značnej časti verejnosti. V depresívnej fáze potom dochádza k vytesňovaniu všetkých spoločenských zlepšení z pamäte a k neodpúšťaniu všetkého ostatného.

Budem v ďalšom pracovne používať slovo pesimizmus s vedomím týchto otázok a ambivalentností.

Ak sú dôsledky "pesimizmu" (aj) ekonomické, majú azda ekonomickú povahu aj všetky jeho podstatné zdroje? Určite nemajú. Argumentovať možno konkrétnymi "kauzami", ktoré zvýšili hladinu nespokojnosti vo verejnosti, ale trebárs aj tým, že inklinácie obyvateľov k takým stranám ako sú SNS, SMK a HZDS, sú založené skôr na "identitách", než na "záujmoch". Politické strany na Slovensku sa síce odlišujú tak (1) mierou autoritárstva, resp. politického liberalizmu medzi svojimi prívržencami, ako aj (2) mierou ich ekonomického postojového individualizmu, resp. očakávaní "paternalistického štátu", základné spojenectvá a konflikty však medzi nimi dosiaľ vznikali podľa pozície na prvej, nie na druhej dimenzii. Iba v poslednom čase je táto línia rozdeľovania a spájania politických strán menej zreteľná.

* * *

Z ktorých "stavebných kameňov" a ako vlastne vznikla nálada, ktorá je vo väčšej časti verejnosti depresiou a v druhej časti skôr mobilizujúcou nahnevanosťou? Ako boli jednotlivé "potôčiky pesimizmu" konštruované? Pokúsím sa na tomto mieste stručne rozobrať jeden takýto "pramienok pesimizmu", pramienok, ktorého vplyv netreba ani podceňovať, ale ani preceňovať.

Uvediem dosiaľ neznáme zistenia zo zakladajúcich regionálnych volieb, ktoré sa na Slovensku uskutočnili v decembri minulého roka. Výsledky týchto volieb prispeli k vzrastu "pesimizmu" - sčasti zdôvodnene a sčasti nie. Ba dokonca samotné výsledky volieb boli mediálne interpretované ako dôkaz "pesimizmu" verejnosti v zmysle straty podpory pre strany vládnej koalície, teda pre strany, ktoré politicky zodpovedajú za smerovanie Slovenska po voľbách 1998. Pritom čo už môže "pesimizmus" väčšmi rozšíriť, než zjavný dôkaz, že pesimizmus je

všadeprítomný a podpora sa stratila ?

Pripomeňme si najprv niekoľko hodnotení výsledkov regionálnych volieb v decembri 2001, ktoré vstúpili do všeobecného povedomia.

Pravda, 3.12.2001: *"Prvé regionálne voľby v novodobej histórii Slovenska jednoznačne vyhralo HZDS a jeho spojenci!"* Pravda, 17.12.01: *Potvrdilo sa "celkové zlyhanie vládnych strán... Je to odkaz voličov najmä stredopravým stranám pre parlamentné voľby".* Tamtiež: *"Potvrdilo sa len to, čo už dlhodobo ukazujú prieskumy verejnej mienky. HZDS je jednoducho najpopulárnejšie".* Národná obroda, 3.12: na rozdiel od Bratislavského kraja *"voliči v ostatných krajoch... inklinujú skôr k stranám v strede politického spektra".* A tamtiež: *"roztratené zvyšky voličov vládnej koalície... nemohli konkurovať jednotnej voličskej základni HZDS..."*.

V niečom sú tieto a podobné konštatovania zdôvodnené: sú zdôvodnené nízkou volebnou účasťou (26 %) a politickým výsledkom volieb ako sa premietol do zvolených poslancov a predsedov. Adekvátne ale nepostihujú odovzdané voličské hlasy vo voľbe poslancov do orgánov samosprávnych krajov, ani volebnú účasť prívržencov HZDS a "tých ostatných".

Pozrime sa najprv na rozdelenie poslaneckých kresiel za všetky "regionálne parlamenty". Najvhodnejšie nie je porovnávať úspešnosť jednotlivých strán, pretože tie často (v mnohých krajoch) nekandidovali samostatne, ale v koalíciách. Na základe blízkych politických orientácií a/alebo uzatvárania koalícií preto vytvoríme určité politické bloky. Samotné konštruovanie blokov môže byť, samozrejme, predmetom diskusie.

Tabuľka 1: Konštruovanie politických "blokov" (bloky boli konštruované ex post)

Blok	Strana/koalícia
Blok pravicových strán	SMK
	KDH
	SDKÚ
	ANO
	DS
	LDÚ
	SDKÚ-DS
	KDH-ANO-DS
	DS-KDH-SDKÚ
	SDKÚ-SMK-Smer
	ANO-DS-SDKÚ
	SDKÚ-KDH-DS-ANO
	SDKÚ-KDH-ANO-SMK-DS
Blok HZDS	HZDS
	HZDS-Smer
	HZDS-Smer-SOP
	HZDS-SDL'-SOP
	HZDS-Smer-SDL'-SOP-SZS
	HZDS-SDL'-Smer-Stred-SOP
Blok stredo-ľavých strán	SDL'
	Smer
	SOP
	SZS
	SDSS
	Stred
	SZS-"iná strana"-SDSS

Blok SNS + PSNS	SNS
	PSNS
Blok KSS + ZRS	KSS
	ZRS
Blok "iné strany"	rómske strany
	iné maďarské strany (nie SMK)
	niektorá zvyšná strana
nezávislí kandidáti	NEKA

Vidíme, že viaceré ľavicové a stredoľavé strany vystupujú v rámci bloku HZDS-ĽS (vtedy, keď s ním vstúpili do koalície) i v rámci "stredoľavého" bloku (vtedy, keď kandidovali kandidátov samostatne alebo v koalícii s inou obdobnou stranou). Pozoruhodné je, že strana Smer sa vyskytuje nie iba v týchto dvoch blokoch, ale tiež v bloku pravicových strán. Posledné je dôsledkom iba jednej regionálnej koalície SDKÚ – SMK – Smer a toho, že sme túto koalíciu vyhodnotili podľa jej "väčšinovej inklinácie".

Veľmi rýchlo po skončení 1. kola volieb sa stalo známym rozdelenie poslaneckých mandátov (celkovo bolo zvolených 401 poslancov), a to aj pre jednotlivé strany, koalície, resp. pre nezávislých kandidátov. Práve z tohto rozdelenia poslaneckých kresiel vychádzali medializované hodnotenia regionálnych volieb, ktoré sme uviedli vyššie. Môžeme si toto rozdelenie pripomenúť, pritom jedinou našou inováciou v tomto prípade bude, že získané poslanecké kreslá vypočítame pre politické bloky.

Tabuľka 2: Úspešnosť politických blokov do získaných poslaneckých kresiel

Blok	Poslanecké kreslá (v % z celkového počtu 401)
Blok HZDS	47,63
Blok pravicových strán	42,64
Blok stredoľavých strán	3,74
SNS+PSNS	1,25
KSS+ZRS	0,25
iné strany	0,00
nezávislí kandidáti	4,49
<i>spolu</i>	<i>100,00</i>

Zdroj: ŠÚ SR, vlastné prepočty

Z údajov vidíme víťazstvo bloku HZDS, ale iba s nevelkým náskokom pred pravicovým blokom. Zisky ostatných blokov sú skôr marginálne.

Každé voľby sú zaujímavé nie iba svojím politickým vyústením do rozdelenia mandátov či kresiel, ale aj výpoveďou o politických inklináciách hlasujúcej verejnosti. Najmä vtedy, keď voľby prebiehajú podľa väčšinového volebného systému, môže byť medzi oboma aspektmi nemalý rozdiel. V prípade regionálnych volieb pritom nebolo jednoduché dospieť vôbec k súhrnným zisteniam o odovzdaných hlasoch (vo voľbách poslencov do orgánov samosprávnych krajov). Voľby sa uskutočnili väčšinovým systémom v 79 volebných obvodoch a celkove v 5812 volebných okrskoch. Kandidáti na poslancov kandidovali za jednotlivé strany, prípadne za niektorú z viacerých koalícií alebo ako nezávislí kandidáti. Jednotlivé volebné obvody sa značne líšili čo do počtu vystupujúcich kandidátov (vo volebnom obvode Prešov ich bolo až 180), ako aj počtom zvoliteľných kandidátov (posledný počet varioval od 1 v najmenších volebných obvodoch do 12 v obvodoch s najväčším počtom oprávnených voličov). Volebná štatistika ponúka počty hlasov v jednotlivých volebných okrskoch pre kandidátov k1 až kn. Výsledné počty odovzdaných hlasov pre strany a koalície (a teda aj pre "bloky") uvádzame v nasledovnej tabuľke. V tej možno porovnať hneď dva rady úspešnosti politických blokov: jednak podľa "hlasov", ktoré vyjadrujú priazeň či nepriazeň hlasujúcej verejnosti, ako

aj podľa poslaneckých kresiel, ktoré zasa vypovedajú o politickom vyústení volieb, totiž o získaných podieloch moci v regionálnych parlamentoch.

Tabuľka 3: Úspešnosť "blokov" politických strán podľa získaných hlasov vo voľbách poslancov a podľa získaných poslaneckých kresiel

Strana/koalícia	Bloky spolu	
	Voličské hlasy (v %)	Poslanecké kreslá (v %)
Blok HZDS	24,96	47,63
Blok pravicových strán	40,00	42,64
Blok stredolavých strán	8,59	3,74
SNS+PSNS	6,37	1,25
KSS+ZRS	4,56	0,25
iné strany	3,86	0,00
nezávislí kandidáti	11,66	4,49
<i>Spolu</i>	<i>100,00</i>	<i>100,00</i>

Zdroj: ŠÚ SR, vlastné prepočty

Medzi rozdeleniami podľa hlasov a podľa poslaneckých kresiel sú výrazné odlišnosti. Keďže sa volilo väčšinovým systémom, je pochopiteľné, že strany, koalície a bloky s menším počtom získaných hlasov ešte viac prepadli pri rozdeľovaní poslaneckých mandátov. Spomedzi politických blokov iba dva - blok HZDS a blok pravicových strán - získali výrazné počty poslaneckých mandátov, v podieloch nad úrovňou získaných hlasov. Najprekvapujúcejší je ale rozdiel práve medzi oboma uvedenými blokmi. Zatiaľ čo blok HZDS získal najviac poslaneckých mandátov, bol to blok pravicových strán, ktorý spolu získal výrazne najviac voličských hlasov. Pritom ten prvý výsledok bol známy prakticky okamžite a stal sa východiskom aj pre komentáre, ktoré sme citovali vyššie, druhý výsledok bol niekoľko mesiacov skrytý. Pri nízkej volebnej účasti podporila zúčastnená verejnosť relatívne najčastejšie blok pravicových strán.

Miera "politického zužitkovania" voličských hlasov bola veľmi rozdielna. Blok HZDS vyťažil zo svojich 25,0 % získaných hlasov podiel až 47,6 % zo všetkých poslaneckých mandátov. Blok pravicových strán bol menej kompaktný, slabšie spájal dielčie sily a tak z plných 40,0 % získaných voličských hlasov dosiahol podiel na moci (tu podiel poslaneckých mandátov) iba 42,6 %.

Porovnanie získaných voličských hlasov a poslaneckých mandátov možno urobiť nie iba pre bloky, ale tiež pre jednotlivé strany a koalície, treba ale pamätať na skutočnosť, že mnohé z nich neboli nasadené vo všetkých krajoch.

Tabuľka 4: Politické strany a koalície: získané hlasy a poslanecké kreslá (stĺpcové %, strany a koalície sú usporiadané do poradia podľa získaných voličských hlasov)

Strana/koalícia	Voličské hlasy	Poslanecké kreslá
SMK	12,83	14,96
NEKA	11,66	4,49
KDH	6,58	4,49
HZDS-SDL'-Smer-Stred-SOP	6,48	4,99
HZDS	5,94	18,95
SDKÚ-KDH-ANO-SMK-DS	5,09	9,98
SDL'	4,44	3,24
HZDS-Smer	4,40	12,97
SNS	4,09	0,50
KSS	3,69	0,25

HZDS-Smer-SOP	3,47	5,98
HZDS-Smer-SDL'-SOP-SZS	2,88	1,25
SDKÚ	2,45	1,75
PSNS	2,28	0,75
SDKÚ-SMK-Smer	2,09	5,98
HZDS-SDL'-SOP	1,78	3,49
SDKÚ-DS	1,73	x
DS-KDH-SDKÚ	1,67	x
ANO	1,60	0,25
KDH-ANO-DS	1,44	2,49
SDKÚ-KDH-DS-ANO	1,40	1,75
Smer	1,27	x
DS	1,26	0,50
ANO-DS-SDKÚ	1,12	0,50
ZRS	0,87	x
SOP	0,75	0,25
LDÚ	0,73	x
rómske strany	0,72	x
SZS	0,70	x
SDSS	0,62	0,25
Stred	0,51	x
SZS-iné-SDSS	0,29	x
iné maďarské strany (nie SMK)	0,16	x
niektorá zvyšná strana	2,97	x
<i>Spolu</i>	<i>99,96</i>	<i>100,01</i>

Zdroj: ŠÚ SR, vlastné prepočty

Poznámka: graficky sú zvýraznené politicky úspešné strany/koalície - tie, ktoré získali podiel poslaneckých kresiel nad úroveň získaných volebných hlasov

Úspešnosť pri získavaní poslaneckých mandátov predpokladala vyššiu kompaktnosť, koncentrovanosť, vytváranie účinných koalícií. Medzi jednotlivými stranami to bola SMK a medzi blokmi blok HZDS, ktoré preukázali najviac z týchto podmienok.

Nasledujúca tabuľka ukazuje vnútroblokovú situáciu čo do získaných volebných hlasov vo voľbách poslancov, úspešnosť a prínosnosť jednotlivých strán a koalícií k úspešnosti celého politického bloku.

Tabuľka 5: Politické strany a koalície: získané hlasy a poslanecké kreslá (stĺpcové %, strany a koalície sú usporiadané do blokov a v nich do poradia podľa získaných volebných hlasov)

Strany/koalície (v blokoch)	Volebné hlasy	Poslanecké kreslá
Blok pravicových strán		
SMK	12,83	14,96
KDH	6,58	4,49
SDKÚ-KDH-ANO-SMK-DS	5,09	9,98
SDKÚ	2,45	1,75
SDKÚ-SMK-Smer	2,09	5,98
SDKÚ-DS	1,73	x

DS-KDH-SDKÚ	1,67	x
ANO	1,60	0,25
KDH-ANO-DS	1,44	2,49
SDKÚ-KDH-DS-ANO	1,40	1,75
DS	1,26	0,50
ANO-DS-SDKÚ	1,12	0,50
LDÚ	0,73	x
Blok HZDS		
HZDS-SDL'-Smer-Stred-SOP	6,48	4,99
HZDS	5,94	18,95
HZDS-Smer	4,40	12,97
HZDS-Smer-SOP	3,47	5,98
HZDS-Smer-SDL'-SOP-SZS	2,88	1,25
HZDS-SDL'-SOP	1,78	3,49
Blok stredoľavých strán		
SDL'	4,44	3,24
Smer	1,27	x
SOP	0,75	0,25
SZS	0,70	x
SDSS	0,62	0,25
Stred	0,51	x
SZS-iné-SDSS	0,29	x
Blok SNS+PSNS		
SNS	4,09	0,50
PSNS	2,28	0,75
Blok KSS+ZRS		
KSS	3,69	0,25
ZRS	0,87	x
Blok "iné strany"		
rómske strany	0,72	x
iné maďarské strany (nie SMK)	0,16	x
niektorá zvyšná strana	2,97	x
Blok nezávislých kandidátov		
NEKA	11,66	4,49
<i>Spolu</i>	<i>99,96</i>	<i>100,01</i>

Zdroj: ŠÚ SR, vlastné prepočty

Poznámka: graficky sú zvýraznené podiely nad 5 %, a to v jednom či druhom stĺpci, teda vyššie podiely čo do získaných voličských hlasov alebo čo do získaných poslaneckých mandátov.

V bloku pravicových strán bola najprínosnejšia SMK a koalícia SDKÚ-KDH-ANO-SMK-DS, v bloku HZDS zasa samotné HZDS a koalícia HZDS-Smer.

Dva spôsoby výpočtu získaných hlasov

Vo voľbách poslancov v rámci regionálnych volieb bolo odovzdaných spolu 1 040 620 platných hlasovacích lístkov a na nich bolo umiestnených spolu 5 601 735 hlasov (na jednom hlasovacom lístku bolo spravidla viacero "zaškrtnutých" kandidátov). Pritom ale počet voliteľných kandidátov varioval - ako už vieme - od 1 do 12 podľa veľkosti volebného obvodu.

Preto na 1000 platných hlasovacích lístkov vo "veľkých" obvodoch pripadalo viac odovzdaných hlasov ("zaškrtnutí") než v menších obvodoch.

Naše základné výpočty podielov hlasov pre strany, koalície a bloky sme robili zo súčtu hlasov (t.j. zo súčtu 5601735). K tomu ale pridáme ešte prepočet podielov tak, aby presne rešpektoval váhu každého z 5812 volebných okrskov podľa počtu platných hlasovacích lístkov. V druhom prípade teda každý volič, ktorý odvolil "čisto", má rovnakú váhu - eliminovaný je vplyv rôznych počtov voliteľných poslancov v jednotlivých volebných obvodoch. Obidva výpočty sú adekvátne a "platné". Prvý výpočet vyjadruje rozdelenie hlasov v regionálnych voľbách priamo, bezprostredne, druhý výpočet nás väčšmi približuje k pomerom v parlamentných voľbách.

Tabuľka 6: Dva spôsoby výpočtu hlasov - výpočet pre politické bloky

Politický blok	Podiel získaných hlasov podľa...	
	súčtu hlasov	počtu platných hlas. lístkov
Blok pravicových strán	40,00	37,68
Blok HZDS	24,96	24,72
Blok stredolavých strán	8,59	9,61
SNS+PSNS	6,37	6,52
KSS+ZRS	4,56	4,92
iné strany	3,86	4,03
nezávislí kandidáti	11,66	12,52
<i>Spolu</i>	<i>100,00</i>	<i>100,00</i>

Zdroj: ŠÚ SR, vlastné prepočty

Druhý výpočet výrazne nezmenil obraz preferencií hlasujúcej verejnosti, základné kontúry sú nezmenené. Neveľmi, ale pomerne najväčšmi sa zmenila indikovaná podpora pre blok pravicových strán (podpora oproti prvému výpočtu klesla, ale aj tak zostala zreteľne najsilnejšou spomedzi všetkých blokov) a pre nezávislých kandidátov (indikovaná podpora podľa druhého výpočtu je o niečo vyššia).

Tabuľka 7: Dva spôsoby výpočtu hlasov - výpočet pre politické strany a koalície (strany sú usporiadané do poradia iba podľa kódov strán)

Politická strana/koalícia	Podiel získaných hlasov podľa...	
	súčtu hlasov	počtu platných hlas. lístkov
ANO	1,60	1,60
DS	1,26	1,27
HZDS	5,94	6,24
KSS	3,69	3,93
KDH	6,58	6,36
LDÚ	0,73	0,75
PSNS	2,28	2,14
SDKÚ	2,45	2,38
SNS	4,09	4,37
Smer	1,27	1,30
SDSS	0,62	0,71
Stred	0,51	0,53
SDL'	4,44	5,07
SMK	12,83	10,39
SOP	0,75	0,99

SZS	0,70	0,71
ZRS	0,87	0,98
NEKA	11,66	12,52
rómske strany	0,72	0,95
iné maďarské strany (nie SMK)	0,16	0,15
niektorá zvyšná strana	2,97	2,94
HZDS-Smer	4,40	5,17
SDKÚ-DS	1,73	1,40
ANO-DS-SDKÚ	1,12	1,13
DS-KDH-SDKÚ	1,67	1,72
HZDS-Smer-SOP	3,47	3,32
HZDS-SDL'-SOP	1,78	2,11
KDH-ANO-DS	1,44	1,69
SDKÚ-SMK-Smer	2,09	2,30
SZS-iné-SDSS	0,29	0,30
SDKÚ-KDH-DS-ANO	1,40	1,79
HZDS-Smer-SDL'-SOP-SZS	2,88	2,86
HZDS-SDL'-Smer-Stred-SOP	6,48	5,03
SDKÚ-KDH-ANO-SMK-DS	5,09	4,91
spolu	100	100

Zdroj: ŠÚ SR, vlastné prepočty

Najvýraznejšia zmena sa týka SMK, ktorá podľa druhého výpočtu získala zreteľne menšiu podporu, než podľa základného výpočtu.

* * *

Keby som sa vrátil k niektorým publikovaným výrokom, ktoré ovplyvnili všeobecné povedomie verejnosti, všeličo z nich by bolo treba odmietnuť. Voliči HZDS síce celkovo naozaj chodia voliť radi, ale v regionálnych voľbách mali zreteľne lepšiu volebnú účasť než oni voliči z radov maďarskej menšiny. "Odkaz voličov" nie je vhodné vyvodzovať z výsledného rozdelenia poslancových mandátov, ale z prvotného rozdelenia voličských hlasov. Výhra HZDS bola viacnásobná, nie však čo do získaných hlasov, a preto ani nebola "jednoznačná". HZDS má síce dlhodobu najväčšiu podporu v súťaži jednotlivých strán, ale regionálne voľby ani toto nepotvrdili. Konečne, voliči vládnej koalície síce boli pomerne roztratení, ale o tom, že to neboli iba ich "zvyšky", svedčí fakt, že predstavovali výrazne najväčšiu pomernú časť medzi voličskými hlasmi.

Uviedol som v úvode, že sa pozriem na jeden "pramienok pesimizmu". Nové fakty o rozdelení voličských hlasov v regionálnych voľbách zdôvodnenosť samotného tohto pramienka pesimizmu z jedného hľadiska (z hľadiska voličskej podpory) výrazne spochybňujú, aj keď "iba analyticky". Na druhej strane, nízka miera bezprostredného politického zužitkovania týchto voličských hlasov v prípade bloku pravicových a zväčša aj vládnych strán sa môže stať aj ďalším, dodatočne objaveným dôvodom "pesimizmu".